

Kort referat av Professor Svemilsons anförande i SAF 29/10 47.

Utvecklingen av Sveriges ekonomiska läge mycket svårt att överblicka för närvarande. De nyligen erhållna meddelandena om att oljeexporten från USA skall nedskäras och att inga nya byggnadstillstånd tills vidare skall beviljas här vittna om hur läget kan underkastas betydande förändringar från den ena dagen till den andra. Över huvud taget finns det allt för många osäkra faktorer både av ekonomisk och politisk natur för att man skall våga yttra sig med någon bestämdhet om utvecklingen.

Internationella läget.

Den med anledning av Marshallplanen gjorda rapporten över Europas resurser har givit klart belägg för huru allvarlige Europas ekonomiska läge är. Utåt kännetecknas läget framför allt av bristen på balans i handelsutbytet med hårdvaluta-länderna. Rapporten ger besked om att denna bristande balans kommer att förbli många år framåt.

Inom ifrågavarande länder är det ekonomiska läget emellertid ej lika mörkt på alla håll. Betydande framsteg i återuppbyggnaden ha gjorts särskilt i Belgien, Tjeckoslovakien och Polen.

Vad den ekonomiska utvecklingen i USA beträffar har inflationsvägen de sista månaderna tagit ny fart. Risken för ett svårare bakslag i stället för en "mild recession" som man tidigare räknat med har därmed ökat. Den uppdämda efterfrågan inom USA torde dock vara tillräckligt stark för att hindra ett sådant bakslag. Även om exporten skulle gå ned, bör det ej bli fråga om något betydande efterfrågebortfall. Om det trots allt skulle bli ett bakslag, är inflationstrycket i Europa ändå tillräckligt starkt för att hindra depressionen att sprida sig hit. Däremot skulle Europas chanser att få krediter betydligt kunna ökas vid en sådan utveckling.

Sveriges läge.

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige kommer med all sannolikhet att kännetecknas av ett fortsatt inflationstryck och flera faktorer peka på en ytterligare skärpning av detta. Genom höjda

folkpensioner, barnbidrag, sänkta skatter, ev. höjda löner kommer köpkraften att öka samtidigt som varutillgången minskas genom importinskränkningar och export på kredit. Denna utveckling kan dock komma att försvagas genom en åtstramning i den ekonomiska politiken.

Utrikeshandel.

Internationellt sett har Sverige blivit delaktigt i den europeiska likviditetskrisen. Vår utrikeshandel efter kriget har utvecklats på följande sätt:

	import	export	+ överskott - underskott	Utrikeshandelns volym 1947 36/38 = 100
	miljarder kr.			
1945	1	1.7	+0.7	import 120
1946	34	2.5	-0.9	export 70-50
1947	38	2.1	-1.7	

Importöverskott på hårdvalutaländer 1/1-45 - 30/6-47

	milj. kr.
USA	1.140
Schweiz	270
Argentina	135

Ansträngningar komma nu att göras för att ^{balansera} vår handel med USA och andra hårdvalutaländer tills vidare och kanske flera år framåt. Försämringen av vårt internationella ekonomiska läge beror delvis på krympningen av den multilaterala handeln. Det tidigare triangelbytet, där vi kunde balansera importöverskottet gentemot USA genom exportöverskott på en rad europeiska länder, har omöjliggjorts bl.a. genom upphävandet av pundets konvertibilitet. Till största delen har emellertid vår illikviditet sin grund i den bristande ekonomiska balansen inom landet som fränkallat det kraftiga importöverskottet. Läget har under de sista månaderna ytterligare försämrats, då det dåliga skördeutfallet och vattenkraftsbristen tvingar oss att importera mera spannmål och bränsle än annars. En importplan har uppgjorts med iakttagande av all tänkbar sparsamhet. Denna resulterar ändå i ett importöverskott på 500 milj. kr gentemot hårdvalutaländerna. F.n. försämrats läget ytterligare genom att exportvalutor ej inflyta i den omfattning som

man haft anledning räkna med. Skärpta importrestriktioner måste därför bli följden om man ej beslutar sig för ett dollarlån. Möjligheterna att ställa om exporten på hårdvalutaländerna begränsas av de vidsträckta kreditåtagandena.

Råvaruförsörjning.

Bränsle: I stort sett behöver försörjningen ej bli sämre 1948 än detta år, även om vissa industrier komma att få kännning av bränslebrist.

Järn och stål: Kraftbristen har kraftigt försämrat det tidigare ansträngda läget. IK hoppas komplettera inhemsk produktion genom import. Lyckas detta behöver tillgången här ej bli sämre nästa år.

Kraft: Den ogynnsammaste faktorn. Avgjord försämring.

Ull, bomull: Lagren på det hela taget ganska tillfredsställande.
läder Ransonering av färdigvaror kan komma att bli nödvändig om hamstringspsykos blir allmän.

Totalt kan man tala om en mindre försämring av råvaruförsörjningen under nästa år. Risk för driftstopp knappast överhängande.

Sysselsättning.

Uppgången i industriens sysselsättning efter kriget (ca 20.000 1945-46) ligger i stor utsträckning på nya företag, särskilt mindre sådana. De tecken till lättnad på arbetsmarknaden som sista tiden förekommit (framför allt kontorsfolk) få ej överdrivas. Brist på råvaror och inskränkning av byggnadsverksamheten kan visserligen komma att öka tillgången på arbetskraft, men råvaruläget behöver, som nämnts, ej framkalla driftsinskränkningar och expansioner av serviceyrken komma att sannolikt fortsätta så länge nuvarande inflationstryck råder. Någon risk för större arbetslöshet torde i varje fall ej föreligga.

Industriproduktionen.

Trots införande av nya maskiner, ökad användning av elektrisk kraft m.m. har industriproduktionen på det hela taget icke nämnvärt ökat sedan före kriget och i en del fall föreligger en minskning. Man har anledning att förmoda att en produktionsminskning skett (i varje fall ingen ökning).

Produktionsvolymen har utvecklats på följande sätt:

	Ökning eller minskning i % av genomsnittet	Förändring i % 46/47 (till aug)
	37/39	
Tackjärn	3.8	+ 2.5
Gst	11.7	- 1.7
Handelsfärdigt järn	9.6	- 3.7
Verkstadsproduktion. Exp.	65.0	+12.9
Cement	44.0	+10.7
Tegel, färdigbränt	15.4	- 5.7
Trävaruexportind.	-21.0	- 2.6
Massa	-17.7	
Papper och papp	15.3	+11.0
Garn	3.5	- 4.3
Vävnader	4.1	- 0.6
Trika	-29.0	+ 9.4
Skor	-15.0	- 0.1
Elektrisk energi kWh	77.0	+ 4.4

Byggnadsverksamheten.

Byggnadsberedningens beslut att tillse vidare icke bevilja någon byggnadstillstånd innebär en ny kraftig inskränkning i byggnadsverksamheten. Investeringsbudgeten för år 1947 innebar en minskning med 10 % från år 1946, en senare meddelad inskränkning skar ned byggnadsverksamheten till 1/3 av 1946 års omfattning. Trots detta har den ej gått ned och antalet byggnadsarbetare var t.o.m. 10.000 högre i augusti 1947 än motsvarande månad 1946. På grund av materialbristen har eftersläpningen blivit större än beräknat. Den nya åtstramningen bör komma att minska byggnadsverksamheten redan vid årsskiftet.

På det hela taget måste vi bereda oss på en försämrad försörjning, en sänkning av levnadsstandarden under år 1948. Ökat köpkraftsöverskott och minskad varutillgång kommer att vidmakthålla inflationstrycket. En skärpning av den ekonomiska politiken närmast ofrånkomlig. Nya skatter övervägas. Dock ej direkta skatter, som verka produktionshämmande, utan t.ex. i form av omsättningskatt.